

УДК 330.34 : 338.24

JEL H100, O100, O290

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3645-2597>

DOI <https://doi.org/10.17721/tppe.2026.52.4>

Захарченко В.І., д.е.н., професор ВНАУ
zakharchenkovn@i.ua

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА МОДЕЛЬ РОЗРОБКИ І РЕАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ РЕФОРМ (НА ПРИКЛАДІ ЕКОНОМІЧНИХ)

У статті зауважено, що моделювання розробки та реалізації реформ, як форми суспільних змін, в усі часи було важливим завданням, оскільки воно орієнтоване на ефективніше вирішення життєво важливих проблем, зокрема економічних. З цією метою у статті обґрунтовано необхідність моделювання послідовності та змісту етапів економічних реформ. Зауважено, що при моделюванні етапності економічних реформ, особливо при постановці їх цілей, необхідно максимально враховувати інтереси тих суб'єктів, інтереси яких щонайбільше зачіпають намічувані зміни. Вказано, що методологія проведеного дослідження базується на синтезі загальнонаукових та спеціальних підходів, серед яких особливу цінність для модельного представлення етапності економічних реформ представляє процесний підхід та системологія Ю. Ворони. В основу авторської структурно-логічної моделі розробки і реалізації економічних реформ покладено класичну модель проведення суспільних реформ Г. Алмонда і Г. Пауела. Опираючись на неї, автором запропоновано модель розробки і реалізації економічних реформ, яка включає 12 етапів, логічно ув'язаних між собою: 1) структуризація суспільства: виокремлення політичної, економічної, соціальної та екологічної сфер; 2) виявлення проблем у кожній із сфер суспільства, які потребують проведення реформ відповідно до цілей державної політики; 3) обґрунтування необхідності проведення реформ в економічній сфері (економічних реформ) на засадах праксеології; 4) формування теоретичних основ економічних реформ; 5) визначення основних характеристик та індикаторів ефективності економічних реформ; 6) вибір моделі економічної системи країни; 7) вивчення зарубіжного досвіду проведення економічних реформ; 8) прийняття рішення про проведення конкретної економічної реформи; 9) розробка стратегії та дорожньої карти економічної реформи; 10) реалізація економічної реформи; 11) оцінювання ефективності реалізації економічної реформи; 12) управління економічною реформою з метою підвищення її ефективності. У статті зроблено висновок, що алгоритмізація процесів розробки і проведення економічних реформ може значно підвищити їхню успішність – результативність та ефективність.

Ключові слова: економічна проблема, державна економічна політика, економічна реформа (характеристики, індикатори, стратегія, дорожня карта), структурно-логічна модель.

Постановка проблеми. Моделювання розробки та реалізації реформ, як форми суспільних змін, в усі часи було важливим завданням, оскільки орієнтувалося на вирішення життєво важливих проблем. Правда, жодна із реформ досі не мала і, напевно, не буде мати одностайного схвалення. Більше того, занадто радикальні реформи часто негативно сприймаються суспільством. Не дарма ж у китайців побажання «Щоб ти жив в епоху змін» вважається мало не прокляттям. Тому при моделюванні етапності суспільних реформ, особливо при постановці їхніх цілей, стейкхолдери мають

максимально враховуватися коло інтересів тих суб'єктів, кого намічувані зміни можуть зачепити щонайбільше.

Етапність суспільних реформ, основні етапи їх розробки та реалізації можна встановити, опираючись на послідовність протікання суспільних процесів та управління ними, а також основи логіки і методології дослідження. Одержана в результаті цього структурно-логічна моделі розробки та реалізації суспільних реформ може виявитися досить затребуваною. Це пов'язано з тим, що вона сприяє підвищенню успішності (результативності та ефективності) суспільних реформ через використання наукового підходу.

Аналіз останніх публікацій. Класичною моделлю реалізації державної політики, зокрема й щодо реалізації суспільних реформ, вважається модель Г. Алмонда і Г. Пауела [1, р. 9-10]. З орієнтацією на неї та, виходячи із відомих методологічних підходів, свій варіант структурно-логічної моделі розробки і реалізації суспільних реформ (на прикладі економічних) запропонували науковці Науково-дослідного центру (НДЦ) НАН України [2]. Однак їхній варіант моделі більше служить цілям обґрунтування логіки викладу наукового матеріалу, ніж суспільних реформ.

Невирішені частини проблеми. Отже, є необхідність «розвернути» запропоновану науковцями НДЦ НАН України схему в бік розробки і реалізації суспільних реформ (на прикладі економічних). Певні знахідки щодо цього можна знайти у праці О. Станіславик [3]. А якщо розробку й реалізацію економічних реформ проводити на основі алгоритму прийняття і реалізації управлінських рішень, то певний інтерес може представляти модель, запропонована О. Сумцем [4]. У сукупності наведені напрацювання формують достатньо міцний фундамент для представлення авторської структурно-логічної моделі розробки і реалізації економічних реформ.

Метою статті є обґрунтування послідовності та змісту окремих етапів розробки і реалізації суспільних реформ в Україні на прикладі економічних.

Методологія дослідження базується на синтезі загальнонаукових та спеціальних підходів, які обґрунтували у своїх працях Л. фон Берталафні (системний підхід), Ч. Бернард, Ф. Тейлор, А. Файоль та інші (системний, процесний та ситуаційний підходи в управлінні), А. Тюрінг та інші (алгоритмічний підхід), Т. Парсонс (структурно-функціональний підхід), О. Богданов (тектологію – загальну організаційну науку), Ю. Ворона (системологію), П. Бурд'є (підхід із позицій теорія поля), Г. Хакен та І. Пригожин (синергетичний підхід) тощо.

Особливу цінність для модельного представлення етапів із розробки та реалізації суспільних реформ представляє процесний підхід, оскільки він орієнтує проведення реформ і наше дослідження на чітку послідовність дій, та системологія Ю. Ворони, зокрема тому, що розглядає суспільні системи як основу для структурного осмислення та раціоналізації в них будь-якої діяльності, в т. ч. й реформаційного змісту. За своєю сутністю системологія Ю. Ворони має вихід на праксеологію – загальну теорію людської діяльності [5].

Результати дослідження. Класичною моделлю розробки і реалізації державної політики щодо проведення суспільних реформ, зокрема в політичній сфері, вважається модель Г. Алмонда і Г. Пауела. В цій моделі авторами виокремлюються п'ять основних функціональних етапів (фаз) розгортання політичних змін, кожна з яких реалізується через діяльність відповідних їм носіїв у вигляді інститутів [1, р. 9-10; 6, с. 17]:

1) артикуляція індивідуальних і групових інтересів, носієм яких є «групи інтересів» – лобістські групи або професійні об'єднання, які здатні перетворювати приватні потреби на загальнополітичні;

2) агрегування інтересів – перетворення різноманітних вимог громадян та «групи інтересів» у єдину партійно-політичну позицію, яку представляє політична партія чи їх об'єднання (партійний блок);

3) вироблення політичного курсу держави; що вимагає інтегруючої ролі представницьких та законодавчих інституцій, які генерують колективні рішення;

4) реалізація ухвалених рішень, що пов'язано, здебільшого, з функціонуванням інституцій виконавчої влади, які організовують і проводять належні заходи, знаходячи для них необхідні ресурси;

5) контроль і арбітраж, що належать до діяльності інституцій судового і конституційного нагляду, які виконують функції усунення розбіжностей між різними організаціями і «групами інтересів» на основі загальновизнаних норм.

Модель Г. Алмонда і Г. Пауела фактично задає загальну структуру моделі розробки і реалізації суспільних реформ. Звичайно, різні типи (групи) суспільних реформ об'єктивно можуть мати специфіку щодо їх розробки і реалізації.

Оскільки економічні реформи складають реформаційний фундамент в кожній країні, то є сенс розглянути структурно-логічну модель розробки і реалізації саме цих реформ. Ця модель певною мірою має відображати й економічну сутність об'єктів реформування [7, с. 281-282].

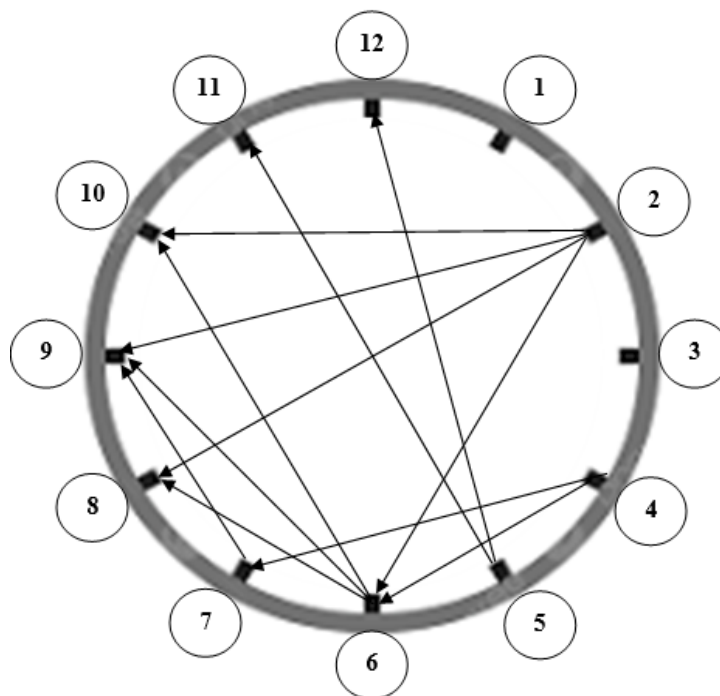
На нашу думку, модель розробки і реалізації економічних реформ має включати 12 етапів, логічно ув'язаних між собою (рис. 1).

Коротко розглянемо кожен із етапів.

1. Структуризація суспільства: виокремлення політичної, економічної, соціальної та екологічної сфер. Необхідність виділення на цьому етапі чотирьох сфер суспільства зумовлена тим, що вони у процесі взаємодії забезпечують функціонування та розвиток держав як суспільних організмів. Особливу роль в державному організмі відіграє економічна сфера. У ній мають ефективно використовуватися матеріальні, людські, фінансові та інформаційні ресурси й підтримуватися рівновагу між зростаючими потребами людей та здатністю навколишнього природного середовища до самовідновлення. Отже, якщо економічна сфера перебуває в нормальному стані й має достатні можливості для подальшого розвитку, то це убезпечує від потрясінь і катаклізмів політичну сферу, дозволяє підтримувати на належному рівні соціальну та екологічну сфери. Якщо ж вона є надто проблемною, то, відповідно, загострюються проблеми й у інших сферах.

2. Виявлення проблем у кожній із сфер суспільства, які потребують проведення реформ відповідно до цілей державної політики. Звичайно, кожна із суспільних сфер має свій специфічний набір проблем, наприклад, політичну сферу дестабілізує наявність таких проблем, як низька ефективність системи публічного управління та корупція, економічну – незбалансованість доходів і видатків, соціальну – недостатній рівень реальних доходів населення та низька якість соціальних послуг, екологічну – дефіцит якісних природних ресурсів та асиметричне про території використання асиміляційного потенціалу навколишнього природного середовища, Ці та інші ключові суспільні проблеми, особливо їх «хворобливі» симптоми, стають діагностичними маркерами для

системних рішень щодо визначення пріоритетів та напрямків реформ в рамках відповідної державної політики, передусім економічної.

Умовні позначення:

Етапи розробки та реалізації економічних реформ: 1. Структуризація суспільства: виокремлення політичної, економічної, соціальної та екологічної сфер. 2. Виявлення проблем у кожній із сфер суспільства, які потребують проведення реформ відповідно до цілей державної політики. 3. Обґрунтування необхідності проведення реформ в економічній сфері (економічних реформ) на засадах праксеології. 4. Формування теоретичних основ економічних реформ. 5. Визначення основних характеристик та індикаторів ефективності економічних реформ. 6. Вибір моделі економічної системи країни. 7. Вивчення зарубіжного досвіду проведення економічних реформ. 8. Прийняття рішення про проведення конкретної економічної реформи. 9. Розробка стратегії та дорожньої карти економічної реформи. 10. Реалізація економічної реформи. 11. Оцінювання ефективності реалізації економічної реформи. 12. Управління економічною реформою з метою підвищення її ефективності.

Рис. 1. Взаємозв'язки та взаємозалежності між етапами розробки та реалізації економічних реформ

Джерело: складено автором.

Економічна політика держави зазвичай визначає механізм конкретної економічної реформи, формуючи її стратегію, цілі та правові основи для структурних перетворень. Сам механізм реформи включає відповідні методи (правові, адміністративні, економічні та моральні) та передбачає конкретні заходи та інструменти, необхідні для її проведення.

Застосування визначеного механізму певної економічної реформи досить часто потребує об'єднання зусиль, співробітництва стейкхолдерів усіх рівнів (державного, регіонального, місцевого), адже всі вони зацікавлені в її успіху.

3. Обґрунтування необхідності проведення реформ в економічній сфері (економічних реформ) на засадах праксеології. Критична важливість проведення економічних реформ полягає в тому, що вони забезпечують трансформацію неефективної системи планової

економіки у сучасну ринкову економіку, сприяють залученню інвестицій, подоланню криз, підвищенню ефективності виробництва та темпів економічного зростання. Водночас успіх економічних реформ значною мірою залежить від паралельних реформ, зокрема політичних, спрямованих на створення сучасної, конкурентоспроможної змішаної економіки на засадах праксеології.

Економічна праксеологія – це галузь досліджень, що вивчає людську діяльність у контексті її ефективності, розглядаючи економіку як частину цілісної системи людських цілеспрямованих дій, а не лише як окрему сферу [8, с. 66].

Розробка і реалізація економічних реформ на засадах праксеології, у тісному взаємозв'язку з реформами в інших сферах, є особливо цінною, бо їх ізольований розгляд може не приносити бажаних результатів. Тому для підвищення ефективності економічних реформ вона вимагає досліджувати їх через дії – наскільки вони створюють чи руйнують певну цінність. І це, закономірно, вимагає аналізу більшості інституцій (насамперед державного рівня) з економічних позицій.

Не менш важливо й те, що економічна праксеологія «садить» логіку людської діяльності на фундамент тієї економічної теорії, яка тісно пов'язана з філософією економіки, етикою, гносеологією та психологією.

4. Формування теоретичних основ економічних реформ. Економічна теорія є основою реформ, оскільки вона виявляє фундаментальні закони економіки, аналізує взаємозв'язки в цій сфері та пропонує методологію для прийняття обґрунтованих рішень щодо управління ресурсами та стимулювання її розвитку, спрямовуючи державну політику на досягнення прогресу, ефективності та добробуту населення через встановлення глибинних причинно-наслідкових зв'язків. Вона також визначає інструменти державного регулювання, що забезпечують перехід до ринкових механізмів господарювання та адаптацію господарюючих суб'єктів до нових умов, формуючи для них реальні цілі та пріоритети.

Розробка концептуальних засад для кожної їх економічних реформ є критично важливою стадією на шляху до її реалізації. Це тому, що вона визначає мету, принципи та орієнтири для плану дій, щоб можна було певний загальний намір перетворити на конкретну дорожню карту реформи. Прикладом може слугувати концепція земельної реформи, яка являла собою теоретичну платформу для скасування мораторію на продаж сільськогосподарської землі, створення прозорого ринку землі, розвиток приватного землеволодіння та підвищення ефективності землекористування. Правда, ця концепція не містила теоретичних засад протидії інституційним пасткам реформи, наприклад таким, як слабоконтрольований продаж українських сільськогосподарських земель транснаціональним корпораціям.

Концептуалізація економічних реформ потребує також врахування теорії і принципів поведінкової економіки, тому що люди під впливом психологічних упереджень (нелюбові до втрат, поведінки за інерцією, страхом перед невідомістю) часто діють ірраціонально. Однак їхні рішення можна частково скоригувати через т. зв. "підштовхування" (nudging) до потрібної поведінки за допомогою дизайну вибору (наприклад, використання автоматичної підписки замість ручної), апеляції до соціальних норм та ситуативного контексту. Все це робить реформи більш реалістичними та прийнятними для громадян навіть в умовах нестабільності.

5. Визначення основних характеристик та індикаторів ефективності економічних реформ. До основних ми відносимо такі характеристики економічних реформ: функціональні, управлінські та комплексні [9].

Функціональні характеристики економічних реформ – це фактори, принципи та етапи реформування економіки країни та її регіонів. Згідно теоретичних викладок Н. Белікової [10], доцільно виділяти три групи факторів, а саме: глобальні тренди розвитку економіки, специфічні проблеми економіки країни та її регіонів, а також зовнішні стратегічні імперативи економічного розвитку. Власне, проведення економічних реформ передбачає дотримання таких принципів: мети (наприклад, технологічної модернізації виробництва); засобів її досягнення; забезпечення стабільності; ціни реформи; врахування альтернатив; відповідальності стейкхолдерів; правових гарантій для суб'єктів, задіяних у реформі, на кожному її кроці. При цьому будь-яку економічну реформу можна умовно поділити на три основні етапи: підготовка, впровадження та розвиток реформаційного процесу.

Управлінські характеристики економічних реформ – це насамперед базові інститути та функції управління. На успішність економічних реформ щонайбільше впливають соціальні та економічні інститути. До перших відносяться інститути держави, влади і громадянського суспільства, до других – інститути сфери суспільного відтворення: виробництва, розподілу (інститут власності), обміну (інститути ринку і державного регулювання) та споживання. Окремі інститути, які приносять негативні результати, прийнято визначати як інституційні пастки. Щоб у них не потрапляти й забезпечити успішність економічних реформ, ними необхідно управляти. Управління реформами, як і будь-яка управлінська діяльність, передбачає реалізацію таких загальних управлінських функцій, як планування, організація, мотивація і контроль.

Комплексні характеристики економічних реформ є результатом синтезу їх функціональних і управлінських характеристик. Можна виділити три такі характеристики: 1) стимулювання нестійких соціально-економічних змін, що виникають в результаті реформ; 2) тривалість реформ, яка залежить від швидкості їх реалізації та скоординованості заходів; 3) спрямованість реформаторського процесу: на успіх, чи неуспіх.

Основні характеристики економічних реформ є основою при формуванні індикаторів їхньої ефективності. До них можна віднести: макроекономічні показники (ВВП, інфляція, рівень безробіття); показники ефективності господарської діяльності, зокрема ключові показники ефективності (KPI), показники ефективності інвестицій (NPV/IRR) тощо.

Часткові показники ефективності конкретної економічної реформи дозволяють створити інтегральний показник, який дозволяє оцінити не тільки поточний рівень її ефективності, але й прогнозувати кінцевий результат [11].

6. Вибір моделі економічної системи країни. Цей етап є одним із найважливіших, особливо для визначення переліку (сукупності) і бажаних результатів економічних реформ. Вибір такої моделі базується на представленні основних рис економіки в майбутньому (провідної форми власності, механізмів управління), цілей її розвитку (зростання ВВП, підвищення добробуту населення), ключових видів діяльності (промислової, сільськогосподарської та іншої) з метою визначення її типу (ринкова, змішана, командна) та шляхів оптимізації через економічну політику – макроекономічну, фінансову, промислову, аграрну та іншу.

7. *Вивчення зарубіжного досвіду проведення економічних реформ.* Цей етап при розробці економічних реформ необхідний для того, щоб запозичити кейси успішних економічних реформ, особливо у таких сферах, як приватизація, дерегуляція, податкові та пенсійні системи. За приклад можуть слугувати реформи, проведені в таких країнах як Польща, Республіка Корея, Китай, Чилі та ін. Важливо також проаналізувати кейси невдалих економічних реформ, наприклад в росії, Болгарії та на Мадагаскарі. Це може, з одного боку, пояснити частину реформаційних помилок, які вже зроблені в Україні, а з іншого – убезпечити від нових. Адаптувавши окремі заходи в рамках економічних реформ, які проводилися в зарубіжних країнах, до українських реалій можна буде сформулювати ефективні стратегії щодо покращення інвестиційного клімату, стабілізації фінансової системи (через зниження інфляції, скорочення дефіциту державного бюджету тощо), зростання ВВП й досягнення загального успіху економічних реформ.

8. *Прийняття рішення про проведення конкретної економічної реформи.* Рішення про проведення тієї чи іншої економічної реформи, наприклад із розвитку підприємництва, приймається на основі виявлення системних проблем (застарілість техніки і технологій виробництва, невмотивованість працівників, низька рентабельність або й збитковість виробництва тощо), можливостей щодо їх вирішення на рівні кращих вітчизняних і зарубіжних практик (на основі об'єктивної оцінки дії ендогенних та екзогенних чинників) та визначення конкретних цілей (щодо розширення виробництва, зростання доходів тощо). Цей процес включає законодавчі ініціативи, створення нових інституцій та інструментів, як це мало місце під час проведення, наприклад, реформи децентралізації та медичної реформи. Він також вимагає глибокого розуміння потреб суспільства та відповідної державної політики щодо проведення конкретної реформи.

9. *Розробка стратегії та дорожньої карти економічної реформи.* Розробка стратегії реформи – це системний багатокроковий процес, який включає визначення цілей (стратегічних і оперативних), аналіз поточного стану, визначення ключових етапів і завдань, встановлення строків, ресурсів та відповідальних, з метою досягнення трансформаційних змін у певній сфері. Дорожня карта (roadmap) є ключовим інструментом стратегічного планування реформи, вона візуалізує основні кроки й конкретні заходи та слугує основою для розробки програми та проєктів реформи на макро-, мезо- та мікрорівнях рівнях національної економіки.

10. *Реалізація економічної реформи.* На цьому етапі мова йде про процес практичної реалізації державної економічної політики у певній достатньо вузькій сфері. Він передбачає досягнення стратегічних і оперативних цілей реформи. Для земельної реформи – це забезпечення конституційного права громадян на вільне розпоряджання власністю (хоча приватизація землі, як об'єкта права власності Українського народу, не відповідає ст. 13 Конституції України), створення прозорого ринку сільськогосподарських земель, підвищення ефективності землекористування. Досягнення цієї мети передбачає створення відповідної правової бази для ринку землі, а також прозорого конкурентного середовища, оптимального оподаткування операцій з купівлі-продажу сільськогосподарських земель, стимулювання інвестиційної, виробничої та зовнішньоекономічної діяльності у аграрному секторі, вчасної реакції на вияви інституційних пасток та екзистенційні виклики, пов'язані з російською воєнною агресією.

В умовах значних фінансових обмежень, особливо в період воєнного стану, при реалізації будь-якої економічної реформи необхідно повною мірою використовувати

потенціал саморозвитку країни, регіонів та територіальних громад. Цього можна досягти через ефективну децентралізацію влади, активне використання місцевих ресурсів, реалізацію інноваційних проєктів тощо.

11. Оцінювання ефективності реалізації економічної реформи. Воно вимагає комплексного підходу, що включає:

- вибір адекватних методів оцінювання (наприклад, аналізу витрат-вигод, розрахунку NPV/IRR, балансових методів);
- відстеження динаміки макроекономічних індикаторів (обсягу ВВП, інфляції, рівня безробіття);
- визначення KPI (Key Performance Indicators – ключових показників ефективності) реформи;
- оцінку соціального впливу реформи (на рівень життя, бідність) та мультиплікативного ефекту, наприклад від євроінтеграції України;
- визначення інституційної стійкості реформи, а також порівняння її з базовими сценаріями та зарубіжними аналогами.

Оцінювання проміжних і кінцевих результатів реформи дає змогу порівнювати їх із поставленими цілями та конкретизованими завданнями.

Звичайно, ефективність реалізації конкретної економічної реформи значною мірою залежить від чіткості політичної волі та узгодженості дій влади та інших суб'єктів, задіяних у її реалізації, тому необхідним є управління нею.

12. Управління економічною реформою з метою підвищення її ефективності. Управління будь-якою економічною реформою має ту особливість, що постає як засіб об'єднання, координації та стимулювання зусиль багатьох суб'єктів, задіяних у її реалізації задля досягнення поставлених цілей та успішного вирішення ключових завдань [12, с. 323].

Основним інструментами управління реформами є моніторинг та контроль виконання заходів реформи. Такі інструменти використовує, зокрема, Міністерство фінансів України в рамках матриці реформ на 2024-2027 роки й програми Ukraine Facility (50 млрд євро) від ЄС та міжнародних організацій, спрямованих на забезпечення макрофінансової стабільності, відновлення та євроінтеграцію [13].

Для успішного управління економічними реформами в Україні, наприклад антимонопольною, необхідним є створення професійної, прозорої публічної адміністрації – у вигляді Антимонопольного комітету західного зразка. Для реформи, що передбачає активізацію інвестиційної діяльності, достатнім може бути запуск систему DREAM, яка може управляти інвестиціями таким чином, що реалізація інвестиційних проєктів синхронізується з потребами відновлення.

Економічні реформи, які передбачають не тільки економічні, але й соціальні зміни, наприклад підвищення добробуту громадян, можна розглядати і як певну форму соціальних інновацій [7, с. 280]. Це означає, що економічні реформи забезпечують вирішення не тільки конкретних економічних проблем, але й суспільний прогрес загалом.

Висновки. Моделювання етапності розробки та реалізації суспільних, зокрема економічних, реформ, і у воєнний час, і в роки післявоєнного відновлення залишається важливим напрямом наукових досліджень. Ми пов'язуємо це з тим, що алгоритмізація процесу розробки і реалізації економічних реформ дозволяє економити час на всіх його етапах і, в кінцевому підсумку, значно підвищити їхню успішність реформ, їхню

результативність та ефективність. За основу розробки авторської моделі розробки і реалізації економічних реформ послужила відома п'ятиетапна модель державної політики щодо проведення суспільних реформ Г. Алмонда і Г. Пауела. Наша 12-етапна модель – це розширений варіант цієї моделі, адаптований до вирішення актуальних економічних проблем шляхом проведення реформ в рамках відповідної державної політики.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на уточнення кількості та змісту етапів авторської моделі розробки та реалізації економічних реформ.

Література

1. Comparative Politics Today: A World View / Ed. by Almond G., Powell G. New York, 1996. 846 p.
2. Наукове обґрунтування структуризації економічних реформ в Україні та її регіонах // Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України: сайт. – 2014. – 31 грудня. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ndc-ipr.org/researches/post/strukturizaciya-ekonomichnih-reform>
3. Станіславик О. В. Концепція стратегічних перетворень в системі забезпечення конкурентоспроможності промислового комплексу // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2020. – Вип. 29. – С. 186-194. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-29-37>
4. Сумець О. М. Удосконалення процесу ухвалення управлінських рішень та контролю їх реалізації в загальній системі менеджменту соціально-економічних систем // Управління інноваційним розвитком соціально-економічних систем : кол. монографія : електронне видання / під заг. ред. В. В. Храпкіної, К. В. Пічик. – Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2024. – С. 50-77. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.academia.edu/127101101/Management_of_innovative_development_of_socio_economic_system_s_collective_monograph?auto=download&email_work_card=download-paper
5. Йолон П. Методологія // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. – Київ: Абрис, 2002. – С. 374.
6. Лагутін В. Д. Економічна політика держави: сутність, етапи, механізми // Економічна теорія. – 2006. – № 4. – С. 16-26. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://etet.org.ua/docs/ET_06_4_16_uk.pdf
7. Бойко-Бойчук Л. Суспільні реформи як керовані соціальні інновації: методологічні засади моделювання // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень. – 2009. – Вип. 43. – С. 279-289. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/boiko_boichuk_suspilni.pdf
8. Ясинська Н. А. Значення економічної праксеології у розвитку системи державного управління в Україні // Аспекти публічного правління. – 2018. – Т. 6, № 6–7. – С. 64-73. DOI: 10.15421/151840
9. Захарченко В. І. Функційні й управлінські характеристики економічних реформ на національному та регіональному рівнях // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка. – 2019. – № 12 (40). – С. 9-15. DOI: 10.25264/2311-5149-2019-12(40)-9-15
10. Бєлікова Н. В. Наукове забезпечення економічних реформ: теоретико-методичні аспекти: монографія. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2014. – 279 с.
11. Скїбіна Т. І. Оцінювання ефективності реформ, як дієвий інструментарій підвищення їх продуктивності // Державне управління: удосконалення та розвиток: [електронний журнал]. – 2023. – № 6. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.6.8>
12. Бакрадзе Л. М. Суспільні реформи як вид політичного управління // Гілея: науковий вісник. – 2017. – Вип. 119. – С. 321-326. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2017_119_79

13. План для Ukraine Facility 2024–2027. Міністерство економіки України: сайт. Міністерство економіки України: сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>

References

1. Almond G., Powell G., ed. Comparative Politics Today: A World View. New York, 1996. 846 p.
2. Naukove obhruntuvannya strukturyzatsii ekonomichnykh reform v Ukraini ta yii rehionakh // Naukovo-doslidnyi tsentr industrialnykh problem rozvytku NAN Ukrainy: сайт. – 2014. – 31 hrudnia. [Elektronnyi resurs]. – Rezhyim dostupu: <https://ndc-ipr.org/researches/post/strukturizaciya-ekonomichnih-reform>
3. Stanislavsky O. V. Kontsepsiia stratehichnykh peretvoren v systemi zabezpechennia konkurentospromozhnosti promyslovoho kompleksu // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo. – 2020. – Vyp. 29. – S. 186-194. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-29-37>
4. Sumets O. M. Udoskonalennia protsesu ukhvalennia upravlinskykh rishen ta kontroliu yikh realizatsii v zahalnyi systemi menedzhmentu sotsialno-ekonomichnykh system // Upravlinnia innova-tsiinym rozvytkom sotsialno-ekonomichnykh system : kol. monohrafiia : elektronne vydannia / pid zah. red. V. V. Khrapkinoi, K. V. Pichyk. – Kyiv : VD «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2024. – S. 50-77. [Elektronnyi resurs]. – Rezhyim dostupu: https://www.academia.edu/127101101/Management_of_innovative_development_of_socio_economic_system_s_collective_monograph?auto=download&email_work_card=download-paper
5. Yolon P. Metodolohiia // Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk / V. I. Shynkaruk (hol. redkol.) ta in. – Kyiv: Abrys, 2002. – S. 374.
6. Lahutin V. D. Ekonomichna polityka derzhavy: sutnist, etapy, mekhanizmy // Ekonomichna teo-riia. – 2006. – № 4. – S. 16-26. [Elektronnyi resurs]. – Rezhyim dostupu: https://etet.org.ua/docs/ET_06_4_16_uk.pdf
7. Boiko-Boichuk L. Suspilni reformy yak kerovani sotsialni innovatsii: metodolohichni zasady modeliuvannia // Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen. – 2009. – Vyp. 43. – S. 279-289. [Elektronnyi resurs]. – Rezhyim dostupu: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/boiko_boichuk_suspilni.pdf
8. Yasynska N. A. Znachennia ekonomichnoi prakseolohii u rozvytku systemy derzhavnoho uprav-linnia v Ukraini // Aspekty publichnogo pravlinnia. – 2018. – T. 6, № 6–7. – S. 64-73. DOI: 10.15421/151840
9. Zakharchenko V. I. Funktsiini y upravlinski kharakterystyky ekonomichnykh reform na natsio-nalnomu ta rehionalnomu rivniakh // Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia: Ekonomika. – 2019. – № 12 (40). – S. 9-15. DOI: 10.25264/2311-5149-2019-12(40)-9-15
10. Bielikova N. V. Naukove zabezpechennia ekonomichnykh reform: teoretyko-metodychni aspek-ty: monohrafiia. – Kharkiv : VD «INZhEK», 2014. – 279 s.
11. Skibina T. I. Otsiniuvannia efektyvnosti reform, yak diievyi instrumentarii pidvyshchennia yikh produktyvnosti // Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok: [elektronnyi zhurnal]. – 2023. – № 6. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.6.8>
12. Bakradze L. M. Suspilni reformy yak vyd politychnoho upravlinnia // Hileia: naukovyi vis-nyk. – 2017. – Vyp. 119. – S. 321-326. [Elektronnyi resurs]. – Rezhyim dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2017_119_79
13. Plan dla Ukraine Facility 2024–2027. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy: сайт. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy: сайт. [Elektronnyi resurs]. – Rezhyim dostupu: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>

Zakharchenko V.I.,
Doctor of Economics, Professor VNAU
zakharchenkovn@i.ua

STRUCTURAL AND LOGICAL MODEL OF DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF SOCIAL RE-FORMS (ON THE EXAMPLE OF ECONOMIC)

The article notes that modeling the development and implementation of reforms as a form of social change has always been an important task, since it is focused on more effective solutions to vital problems, in particular economic ones. To this end, the article substantiates the need to model the sequence and content of stages of economic reforms. It is noted that when modeling the phasing of economic reforms, especially when setting their goals, it is necessary to take into account as much as possible the interests of those subjects whose interests most affect the planned changes. It is indicated that the methodology of the conducted research is based on the synthesis of general scientific and special approaches, among which the process approach and the systemology of Yu. Vorony. The author's structural and logical model of the development and implementation of economic reforms is based on the classical model of social reforms of G. Almond and G. Powell. Based on it, the author proposed a model for the development and implementation of economic reforms, which includes 12 stages, logically interconnected: 1) the structuring of society: the separation of the political, economic, social and environmental spheres; 2) identifying problems in each of the spheres of society that require reforms in accordance with the goals of state policy; 3) substantiation of the need for reforms in the economic sphere (economic reforms) on the basis of praxeology; 4) formation of theoretical foundations of economic reforms; 5) determination of the main characteristics and indicators of the effectiveness of economic reforms; 6) the choice of the model of the economic system of the country; 7) study of foreign experience in economic reforms; 8) the decision to carry out a specific economic reform; 9) development of a strategy and roadmap for economic reform; 10) implementation of economic reform; 11) assessing the effectiveness of the implementation of economic reform; 12) management of economic reform in order to increase its effectiveness. The article concludes that the algorithmization of the processes of development and implementation of economic reforms can significantly increase their success - efficiency and efficiency.

Keywords: economic problem, state economic policy, economic reform (characteristics, indicators, strategy, roadmap), structural and logical model.